

Чи відчуваєте ви щось, коли я роблю ось так?

Усі оповідання, які увійшли до збірки «Чи відчуваєте ви щось, коли я роблю ось так?» пронизані наскрізь гіпнотичним духом епохи, коли вони були написані...

Збірка не тільки наповнена екзистенційною дотепністю, неповторною уявою та нотками жартівливого нігілізму — фірмовими знаками творчого спадку Роберта Шеклі, а й лишає після прочитання післясмак наравду якісного твору.

Сюжетні лінії всіх оповідань — будь то бурлескна дистопія необмеженого споживацтва після перемоги сексуальної революції, чи жартівливі спекуляції щодо природи штучного інтелекту — розмальовані насиченими, флуоресцентно-яскравими кольорами психоделії, які й досі утримують за Робертом Шеклі статус неперевершеного маестро парадоксальної логіки у творчості.

Robert Sheckley

**CAN YOU FEEL
ANYTHING WHEN
I DO THIS?**

Роберт Шеклі

ЧИ ВІДЧУВАЄТЕ ВИ ЩОСЬ, КОЛИ Я РОБЛЮ ОСЬ ТАК?

З англійської переклала Ольга Бершадська

**Київ
ВООКСНЕФ
2021**

ЗМІСТ

Чи відчуваєте ви щось, коли я роблю ось так?.....	7
Про цибулю та моркву.....	23
Застиглий світ	47
Гра, схема перша	61
Доктор Зомбі та його маленькі волохаті друзі.....	68
Вбивча логіка.....	84
Вам того ж удвічі більше	106
Дивний сон.....	123
Мнемон.....	130
Відпустка	143
Нотатки щодо визначення умовних відмінностей	159

Через травний тракт у космос за допомогою мантри, тантри та строкатих коліс.....	167
Па-де-труа шеф-кухаря, офіціанта та клієнта.....	171
Нотатки про Лангранак.....	193
Зона чуми	200
Якби не нещастя.....	210

ЧИ ВІДЧУВАЄТЕ ВИ ЩОСЬ, КОЛИ Я РОБЛЮ ОСЬ ТАК?

Це було звичайне помешкання представників середнього класу в Форест-Гілліз зі стандартним набором речей. Диванчик із сосни в стилі леді Йогіни, стробоскоп над великим незручним кріслом, до дизайну якого доклав руку Шрі Як-там-його-прізвище. Звуковий проектор награвав «Візерунки кровотоку» докторів Молідофа і Джулі. Була тут також звичайна консоль для приготування мікробіотичної їжі, наразі налаштована на відтворення однієї з чудових страв «Гладкого чорного Енді». То була композиція номер три — свиняча шоковина зі спаржевою квасолею. А ще тут стояло ліжко Мерфі з двома тисячами чотиридюймових хромованих самозаточуваних цвяхів — випробна модель для щонайкращого відпочинку аскетів. Словом, обстановка виявляла зворушливу спробу дотримання останніх модних тенденцій.

Наразі в помешканні самотньо нудьгувала молода, але не надто юна господиня, Мелісанда Дарр.

Чи відчуваєте ви щось, коли я роблю ось так?

Вона щойно вийшла з волюптуаріуму, найбільшої кімнати в будинку з іронічно-сумними бронзовими лінгамами* та йоні по стінах**. Симпатичну дівчину з гарними ніжками, звабливими стегнами, пружними грудьми, довгим м'яким блискучим волоссям і ніжним личком можна було б назвати гарненькою, навіть дуже гарненькою. Стиснути в обіймах таку дівчину мав би за щастя кожен чоловік. Один раз. Можливо, навіть двічі. Але точно не більше. Вам цікаво знати, чому? Ну ось вам, наприклад, її нещодавня розмова:

— Сенді, люба, щось було не так?

— Ні, Френку, все було просто дивовижно. Чому тобі спало на думку про це запитувати?

— Ну, мабуть, через якийсь дивний вираз твого обличчя, надто зосереджений...

— Справді? О, так, тепер пригадую. Я намагалася вирішити, чи купувати щось із тих симпатичних речей, щойно виставлених у магазині Сакса.

— Ти думала про це? Тоді?

— О, Френку, ну чого ти цим так переймаєшся, все було просто чудово, і ти був чудовий, мені все сподобалося. Ну справді.

Френк — чоловік Мелісанди. Він відіграє дуже незначну роль у цій нашій історії зокрема і не набагато важливішу в житті Мелісанди загалом. Отож, вона стояла посеред свого досконало облаштованого помешкання, прекрасна зовні й не пробуджена

---

* Фалічний символ бога Шиви в Індуїзмі. — Прим. пер.

** Санскритський термін, що використовується для позначення піхви або матки. — Прим. пер.

всередині, справжня незворушна американка-недоторка. Такий собі не виявлений потенціал кохання. Аж раптом подзвонили у двері. Мелісанда здивувалася. Трохи зачекала. Знову пролунав дзвінок. Вона вирішила, що хтось помилився. Однак підійшла, встановила обмежувач на вхідних дверях, щоб убезпечитися від можливих гвалтівників, грабіжників чи шахраїв будь-якого ґштибу, що могли спробувати пробратися до її житла. По тому прочинила двері й запитала:

— Хто там, перепрошую?

Відповіли чоловічим голосом:

— Супер-сервіс з доставки, принесли бу-бу-бу... для місіс бу-бу-бу....

— Нічого не зрозуміла. Повторіть ще раз, будь-ласка.

— Супер-сервіс доставив бу-бу-бу для бу-бу-бу, і я не можу тут стояти бу-бу-бу.

— Я вас не розумію!

— Я сказав, що приніс замовлення для МІСІС МЕЛІСАНДИ ДАРР, НЕХАЙ ЇЙ ГРЕЦЬ!

Мелісанда прочинила двері ширше. Зовні стояв вантажник поряд із великою коробкою майже одного з ним розміру. На коробці було написано ім'я та адреса Мелісанди. Вона розписалася в квитанції, вантажник заніс коробку, невдоволено пробурмотів ще щось собі під ніс і нарешті забрався геть. Мелісанда стояла у вітальні й дивилася на коробку. Міркувала, хто б міг надіслати подарунок без жодного приводу? Це не Френк і не Гаррі, й не тітка Еммі чи тітка Еллі, не мама й не тато (звісно, ні, дурненька, він п'ять років, як помер,

бідолашний сучий син). Можливо, це хтось, кого вона не може пригадати? Або, чого доброго, може, це і не подарунок взагалі, а якийсь підступний розіграш... Чи бомба, призначена для когось іншого й доставлена за неправильною адресою (або призначена таки для Мелісанди та доставлена точно за призначенням). А ще це може бути просто чиясь помилка.

Мелісанда роздивилася наліпки на коробці. Річ надіслали із супермаркету Стерна. Мелісанда нахилилася, витягла шпильку, яка утримувала застібку (й при цьому обламала кінчик нігтя). Натиснула на важіль, під яким був напис «ВІДКРИВАТИ ТУТ». Ящик розкрився, неначе квітка, — на дванадцять рівних сегментів, кожен з яких тут-таки почав згортатися. «Ого», — лише й вимовила Мелісанда. Всі сегменти згорнулися і розсипалися. Залишилася жменька дрібного й холодного сірого попелу. «Проблему з попелом вирішити поки ще не зуміли», — пробурмотіла Мелісанда.

Вона зацікавлено розглядала предмет, який з'явився з коробки. На вигляд це був металевий циліндр, пофарбований у помаранчеве й червоне. Якась машина? Так, безумовно, це була машина на чотирьох гумових коліщатах, з вентиляційними отворами біля основи, де вочевидь поміщався двигун. Різні прикріплені до корпусу пристосування могли згинатися й розгинатися, захоплювати й утримувати речі. З'єднання цих деталей давали змогу проводити різні операції зі змішаними функціями. Електрошнур зі стандартною штепсельною вилкою на кінці був намотаний на котушку з пружиною поряд із табличкою

«ВМИКАТИ В РОЗЕТКУ ЕЛЕКТРОМЕРЕЖІ З НАПРУГОЮ 110–115 ВОЛЬТ».

Мелісанда розпашілася від гніву. Це клятий пілосос! Заради Бога, у неї вже є пілосос. Хто, в біса, здогадався надіслати їй ще один?

Вона почала нервово крокувати кімнатою, швидко замиготіли гарненькі колінця, на ніжному личку позначилася внутрішня напруга. «Я ж бо вже почала сподіватися, — говорила вона сама до себе, — а раптом отримаю щось гарне й приємне... Або, принаймні, хоча б кумедне... Щось справді цікаве! Як наприклад... Ой Господи, я навіть не знаю, що це таке. Може, помаранчево-червоний пінбольний автомат, аж такий величезний, що я могла б у ньому сховатися? І коли хтось розпочне гру, я натискатиму на всі бампери, коли спалахуватимуть лампочки й лунатимуть дзвінки. Я встигла б натиснути на тисячу цих клятих бамперів! А коли б нарешті дійшла до кінця гри, ця пінбольна машина, о Боже мій, зареєструвала б РЕКОРД У МІЛЬЙОН МІЛЬЙОНІВ! Як мені кортить чогось такого!».

Так, усі приховані фантазії Мелісанди нарешті знайшли вихід. Але якими нездійсненно далекими вони стали зараз! Проте залишилися потаємно бажаними.

«Що тут вдієш, — Мелісанда з жалем стерла чудесну картину, що виникла в її уяві, та повернулася до реальності. — Так чи інак, усе, що я отримала, — клятий паршивий пілосос. При тому, що мій не прослужив ще й трьох років. Кому це було потрібно? Хто все-таки надіслав мені цю клятву річ і для чого?».

Чи відчуваєте ви щось, коли я роблю ось так?

При подарунку не було ні картки, ані жодної іншої підказки. Нарешті Мелісанда збагнула: «Сенді, ну, ти справді тупиш! Звісно, картки немає, бо в машині, без сумніву, запрограмоване якесь повідомлення чи щось таке».

Розважитися простими необтяжливими діями — саме те, чого вона наразі потребувала. Мелісанда розмотала з котушки електрошнур та під'єднала до розетки. Клац! Спалахнула зелена лампочка, висвітвся синій напис «УСІ СИСТЕМИ НАПОГОТОВІ». Двигун замуркотів, приховані механізми теж почали видавали різні звуки, далі на табло з'явився новий напис «РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМ». Нарешті ніжно-рожевим засвітилися слова «ВСІ РЕЖИМИ ДОСТУПНІ».

— Чудово, — мовила Мелісанда, — і хто ж тебе надіслав?

Зненацька щось затріскотіло. Звуки видавав голосовий пристрій на «грудях» машини. Вона заговорила:

— Я Ром номер 121376, нова хатня модель серії Q. Наразі послухайте оплачене рекламне повідомлення. Отож, «Дженерал електрик» із гордістю представляє нашу видатну найновішу розробку для повного й необтяжливого контролю за всіма побутовими проблемами у вашому будинку, аби покращити ваше життя. Я, Ром, — остання, найдосконаліша модель у серії GE.

Знову щось затріскотіло в голосовому пристрої, машина говорила далі:

— Я надзвичайний хатній робот, запрограмований, як і всі роботи такого типу, на швидке багатofункціональне виконання відповідної роботи. Але,

окрім того, маю здатність до легкого, миттєвого перепрограмування, яке дасть мені змогу пристосуватися до ваших індивідуальних потреб. Мої можливості: я...

— Може ми це пропустимо? — перебила Мелісанда. — Я вже чула це від свого старого пілососа.

— ... видалятиму увесь пил і бруд з усіх поверхонь, — вів далі Ром, — митиму столовий посуд, каstrулі та пательні, знищуватиму тарганів і гризунів, виводитиму плями й пратиму, пришиватиму гудзики, прибиватиму полицки, фарбуватиму стіни, готуватиму, чиститиму килими, викидатиму сміття та всілякий інший непотріб включно з власними дуже помірними відходами. І це лише стислий поверхневий перелік моїх функцій.

— Так, так, я знаю, — зітхнула Мелісанда, — всі пілососи це роблять.

— Я розумію, — відповів Ром, — але мушу донести до вашого відома оплачене рекламне повідомлення.

— Вважай, що вже доніс. І хто ж таки тебе надіслав?

— Відправник воліє поки що не розкривати своє ім'я, — відповів Ром.

— О, дуже прошу, скажи мені!

— Не зараз, — рішуче заперечив Ром. — Чи не потрібно почистити килим?

Мелісанда похитала головою.

— Той пілосос, що в мене вже є, зробив це сьогодні вранці.

— Почистити стіни? Помити підлогу?

— Не треба, все вже зроблено, скрізь абсолютна, бездоганна чистота.

Чи відчуваєте ви щось, коли я роблю ось так?

— Ну, — сказав Ром, — принаймні я можу видалити цю пляму.

— Яку ще пляму?

— На рукаві блузки, трохи вище ліктя.

Мелісанда глянула на свій рукав.

— О, це я, мабуть, примудрилася заляпатись, коли сьогодні намащувала собі тост. Ліпше було б доручити це тостеру.

— Видалення плям — мій профіль, — запевнив Ром.

Він вистромив спочатку тримач номер два, взяв ним Мелісанду за руку біля ліктя, потім з його корпусу витягнулася металева рука з вологою сірою подушечкою на кінці, якою він провів по плямі.

— Ти зробив ще гірше!

— Це лише початок, поки я не вишикував молекули для цілковитого їх видалення. Готово, ось погляньте зараз.

Він і далі тер пляму, яка спочатку поблякла, потім зовсім зникла. Рука Мелісанди здригнулася.

— Ух, — зітхнула вона, — як добре.

— Так, я це роблю дуже добре, — рішуче підтвердив Ром. — Але скажіть, чи знали ви, що коефіцієнт напруженості у м'язах верхньої частини вашої спини та плечей дорівнює 78,3?

— Ти ба. То ти ще й лікар?

— О, ні. Але я кваліфікований масажист і вмію визначати показники тонусу м'язів. 78,3 — це ненормально. — Ром завагався, потім додав: — Це всього на вісім одиниць нижче за рівень, який відповідає періодичному спазмові. Значне фонове напруження часом відбивається на нервах травної системи,

внаслідок чого може виникнути так звана парасимпатична виразка.

— Ти мене лякаєш, — засмутилася Мелісанда.

— Ну, звісно, нічого доброго в цьому нема, — відгукнувся Ром. — Фонове напруження — підступне порушення, особливо коли стосується зони шиї та грудного відділу хребта.

— Ось тут? — Мелісанда торкнулася шиї.

— Радше тут, — Ром простягнув до неї прикріплений на сталевій пружині гумовий шкірний резонатор та промацав ним ділянку, на дванадцять сантиметрів нижчу від місця, вказаного Мелісандою.

— Гм-м-м, — якимось дивним голосом протягла Мелісанда.

— А ось ще один типовий локус, — Ром простягнув іншу кінцівку.

— Лоскітно, — поскаржилася Мелісанда.

— Це лише спочатку. Я мушу вказати вам на це місце, що зазвичай завдає клопоту. І ось на це.

Третя (а можливо, й четверта та п'ята) кінцівки торкалися до різних точок на тілі Мелісанди.

— Ох... Це справді приємно, — вимовила вона, коли трапецієподібні м'язи обабіч її стрункого хребта почали плавно переміщуватися під обережними майстерними доторками Рома.

— Це відомий терапевтичний ефект, — пояснив Ром. — Ваша мускулатура реагує добре, я вже відчуваю зниження тонусу.

— Я теж це відчуваю. Але ти знаєш, я щойно зрозуміла: у мене ззаду на шиї є дивне скупчення м'язів.

— Я зараз візьмуся до нього. Це місце на шиї вважається первинною зоною виникнення різних

Чи відчуваєте ви щось, коли я роблю ось так?

дифузних напружень. Але ми вважаємо, що ліпше впливати на нього опосередковано й досягати послаблення напруги через вторинні локуси. Ось так, наприклад. І наразі я гадаю...

— Так, так, добре... Боже, я ніколи не здогадувалася про те, що насправді була такою напруженою. Здається, ніби мала зміїне кубло під шкірою і не здогадувалася про це.

— Оце і є фонове напруження, — сказав Ром, — підступне та виснажливе. Людина його не усвідомлює, але воно небезпечніше навіть за атиповий ліктьовий тромбоз... Так, наразі ми досягли якісного розслаблення основних м'язів верхньої частини спини і можемо так само рухатися далі.

— О, — сказала Мелісанда, — це якось не зовсім те, що ...

— Мої дії точно визначені, — швидко озвався Ром. — Ви відчуваєте зміни?

— Ні! Ну, можливо... Так! Справді! Мені здається, стало легше.

— Чудово. І далі рухатимемося чітко визначеним шляхом уздовж нервів та м'язів. Просуватимемося поступово, як я це роблю зараз.

— Гадаю, що так... Але насправді я не впевнена, чи варто тобі...

— Може у вас є певні протипоказання? — поцікавився Ром.

— Та ні, все гаразд. Усе добре. Але я не знаю, чи варто тобі... Я хочу запитати... Слухай-но, адже в ребрах не може бути напруження?

— Ну звісно, ні.

— Тоді чому ж ти...

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ